

jasniti utegne, in je gotovo nar boljša in naravnost voda na Poženčanov malin.

Od mladih nog je meni namreč beseda skutati se in skitati se znana, in menim, da jo še zdaj v Adlešički fari poznajo in rabijo. Oboje pomeni eno, toda „skitati“ je, mislim, bolj v navadi kot „skutati se“, dasiravno mi je zadnje tudi od nekdaj znano.

Skutati in skitati se pomeni tam to, kar seer po drugim Krajskim, vlačiti, klatiti se, beschäftigungslös herumziehen, vagabundieren. „Kod si se skital?“ so me pokojna mati včasih otroka še kregali, ako sim se bil kam poklatil, to je: wo bist du herumgezogen? — „Malopriden človek“, bi rekli v Adlešičih, „skita se sem in tam, pa se ne poprime nobeniga dela! — skiteš je!“

Ako je ta beseda „skutniku“ kaj v zlahti ali ne, naj drugi presodijo; očitno pa je, da naravno in etimologično ime Skytham daje, zakaj Skythi so bili zares skiteži, Nomadenvölker ohne feste Wohnplätze, in se jim je znalo reči tudi skuteši ali celo skutniki, kakor se dandanašnji še pravi skitati in skutati se.

Ali so pa Skythi ali skiteži bili Slaveni ali ne, se iz tega nič ne spričuje, pač pa si moramo misliti, da so terdno ustanovljeni Slaveni svojim se skitajočim sosedam to ime dali, in prav lahko je res, da so bili ti sosedi tudi Slaveni, in samo v razloček od naseljenih so se skutešimenovali. Greški pisarji so morali samo od Slavenov to ime slišati, in so ga po duhu svojiga jezika pisali. In pisali so ga z *y* zato, ker so skut in skit — ali pa, kakor je Slavenam rado v navadi, tudi skūt slišali. Graberski.

„Kupa“ ali „Kolpa“?

V „Novicah“ je bilo že več lepih dopisov „od Kupe“. Eden izmed poštovanih gg. dopisavcev mi je rekel, da piše „Kupa“, zato ker izhaja ta beseda po njegovi misli iz „kupeti“ (kipeti)“. Ali to je pomota. Vsi Slovenci, kateri govoré: solnce, volk (vovk), polž, ji pravijo Kolpa (Kovpa), ali pa „Kópa“. Horvatje in ž njimi vred Poljanci na Krajskem, ki govoré: sunce, vuk, puž (kakor tudi muž, ruha namesto mož, roka itd.), govoré dosledno tudi „Kupa“. — Iz tega se vidi, da se je v tej besedi, kakor v besedah: „sunce“, „vuk“, „puž“ itd. slovenski stareji glas *ol* v jugoslovenski uspremenil, da se ime Kupa tedaj ne smé izpeljevati iz „kupeti“, in da je po tem takem v slovenščini bolje pisati Kolpa kot „Kupa“.

Kterega korena je pa Kolpa? Po misli gosp. dr. Miklošiča, s katerim sim se zastran tega menil, je to ime, boje iz latinskega Colapis narejeno. Njemu vsaj — je djal — ni nobena slovanska korenina za to ime znana. Da smo od Latincev, ki so nekdaj po naših krajih živeli, več imen sprejeli, je znana reč. Kdor more dokazati, da so tod poprej Slovani stanovali in oni prvi reki ime dali, naj dokaže.

Iz besede „kópati“ se to ime ne smé izpeljevati, dasi nekteri govoré tudi „Kópa“, ker je gledé na latinsko in nemško ime „Colapis“, „Kulp(a)“ očitno, da je *l* pozneje izpadel, kakor se že govori tudi: pólž, vók, sonce, namesto po starem: polž, volk, solnce (po latinski sol). Rajši glasovi odpadajo in izpadajo, kot se priraščajo in vraščajo, na priliko: lastnost, češnja, čevo itd., namesto: vlastnost, črešnja, črevo itd. po starem. Navratil.

Življenje slavnih Slovanov.

XXI.

Krilov.

△ Krilov (Ivan Andrejevič), preslavni basnik rusovski, se je rodil po starem računu 2., po novem 14.

svečana (febr.) 1768 v Moskvi; izrejen je bil v Tveru, kamor so se bili stariši iz Moskve preselili. V Tveru je živel delaje pri mestnem poglavarstvu do leta 1785. Od ondi je šel v Petrograd, kjer je več let pri sodnih oblastih služil. Leta 1802 postane tajnik vojaškega svetomera v Rigi. Leta 1811 ga izbere cesar Aleksander za knjižničarja očitne cesarske knjižnice Petrogradske, ker je onaj že za izverstnega pisavca iger gledališčnih in basen (fabul) slul.

Krilovu basniku je dospel 1818 čast, da ga je „akademija, to je, učena družba cesarska za nauke“, ktere delavni ud je bil od 1811. z zlato svetinjo osvetnila v znamenje velike koristi njegovih basen za jezik in slavo domovine, kakoršno je bil že tudi Karamzin in zavoljo izverstne glave prav po carski darovala. Naj slavnější pisavci: Deržavin, Neledinskij-Mělečki, Kapnist, Ozerov, Dmitrijev, Karamzin, Gnědič, Žukovski, Batjuškov, Knez, Vjázemskij, baron Delvig, Baratynskij, Puškin so mu bili prijatelji. Njegove basni je mahom izperva vse od kraja hvalilo; priljubile so se celó rodovini carski (rusovski). Iz njegove basni „Vasilek“ se vidi, kako milostljivo je cesarica Maria Federovna za-nj v boleznih njegovi skerbela. Do groba je hranil cvetlice, ki mu jih je v raznih prilikah pošiljala. Oba cara Aleksander in sedanji Nikolaj Pavlovič sta ga posebno čislala in zavoljo izverstne glave prav po carski darovala. Tudi druga rodovina carska mu je v vsaki priložnosti pokazovala, kako njegovo prebrisano glavo poštuje. Kako so Krilove basni tudi drugim narodom godile, priča to, da je bilo leta 1825 veliko njegovih basen v Parizu na francoski in italijanski, pozneje tudi na nemški jezik po naj boljših pesnikih prevedenih. Francosko in laško prestavo je dal l. 1825 v Parizu grof Orlov na svoje stroške prekrasno natisnjene, z izvirno ruske besede poleg, na svetlo. Bukvar Smiadin je plačal Krilovu v Petrogradu za osem zvezkov basen 40.000 rublov. Na Ruskem niso bili še spisi nobenega pisavca tolikrat in tako obilno tiskani, kakor basni Krilova. Do smerti njegove so razprodali po Rusii 77.000 iztisov.

Krilov je basni svoje iz zgodovine in narodovega življenja jemal; tudi jezik je narodov, prost, ne učen. Zato so se pa tudi naroda prijemale. Veliko nauk basen njegovih je zdaj narodu ruskemu v pregovor. Od poprejšnjih znanstvenih del k basnim je prešel takole: V Moskvi se soznani (leta 1806) z Dmitrijevimi, čigar basni so tako v čisljih kakor njegova druga dela. Krilov hoče za poskušnjo dve (francoski) basni Lafonténovi na ruski jezik prevesti, ktere Dmitrijevu pokaže. Dmitrijev vidi berž, da ima mož glavo za to, ga jako pohvali, in nagovarja, se te pesmenije živo poprijeti. Tako je bil Krilov napoljan na pot, kateri ga je do tolike slave pripeljal. Med tem pa ni stara ljubezen k gledališčnim delom Krilovu povse ugasnila. Leta 1807 je bil dal natisniti svoji dve veseli igri: „Modnaja lavka“ (prodajavnica novih nós) in „urok dočkam“ (nauk hčeram), kakor tudi svojo spevoigro: „Ilija Bogatir“, ki so bile vse igrane. Pervi dve ste se dolgo dolgo priljubljale; „modno lavko“ še dan danes igrajo. To priča, kako šegav in kratkočasen je bil Krilov. Pozneje se je le z basni pečal.

Pervi pot so bile basni v posebne bukve natisnjene leta 1808. Bilo jih je samo 23, ali dovolj, da so njegovo slavo oznanovale. Aleksander Pavlovič ga je zato obilno daroval, in cesarica Maria Federovna ga je celó s prošnjo počastila, da bi ji hodil svoje spise sam prebirati, kar se je potem tudi godilo.

Leta 1838 so Krilova o sedemdesetem godu po svetu slavnega pevca rusk. Žukovskega vezovali s predragimi gostijami, ktere so naj imenitnejši gospodje

in naj učenejši možje s svojim pohodom počastili. Cesar Nikolaj mu je veselje svoje in čast s tem skazal, da ga je z redom sv. Stanislava poslal. Umerl je Krilov leta 1844.

Šege po Slovenskem.

Kader proso manejo v Savinski dolini na Štajerskem, še mnoge šege imajo, ktere so menda tudi še ostanjki malikovavskih časov naših sprednikov.

Ko se noč naredí, pridejo od sosedov mladi možki in ženske k enemu gospodarju ter začnejo proso mancati. Ko je delo že skoro dokončano in le prosnico še iztresaajo, počnejo iz parne po šemasto oblečeni možki s popačenim govorom po gospodarju vprašavati. Ko se jim al gospodar, ali namesto njega vižarnik tega dela oglasi, ga prijazno pozdravijo in prašajo: al bi hotel kaj živine, ki je proso izmamala, jim prodati, in scer jalovke bi nar raji kupili? — Na to se začne dolga barantija, smešna pa tudi zasegljiva. Ko si jalovko (eno žensko) zberó in se za njo pogodijo, zvežejo nekaj snopov prosenice močno v škop, na tistega se vade možki, ki je oblečen kot Kurent, roge na glavi, in kožuh narobe, vkrotiti dolgo roglato palico. Dva enako šemasto oblečena kupleno jalovko vzameta v sredo, in trije vstric vlačijo Kurenta na škopu sedejočega od kota do kota po skednji (podu) in pravijo, da za proso orjejo. Za njimi se proso v kote pometa, slama preč spravljja, in kadar je že dosti prostora, Kurent s kupljeno keršenco zapleše naj poprej, druge šeme za njim, in spet pravijo, da za proso orjejo ali brazde delajo. Nekatři gospodarji še včasí clo pijače tim oračem dajo, in prazno véro imajo: da, kakor na pustni dan za dober plod repe, se mora pri mancanju plesati za obilni pridelk prosa v prihodnjem letu. H—k.

Zlati izreki.

Kdor starosti ne poštuje, se v žalosti stara; kdor jo ljubeznjivo podpéra, živí sladko, sladkeji umira.

Bolj se sveti poštenje, kakor rumeno zlato.

Puhla slava brez dobrih del je kakor klas brez zernja.

Teško je proti vetru jadrati, še bolj težko iz praznega verča piti.

Ni večje svitlobe od solnčne, ne večje milosti od materne; ako mati kaznuje, je mati mila.

Hudobneža ne gerdi, ali ogni se ga, ko ga srečaš.

Najnesramniši plačilo je zlo za dobro vračati.

Varuj se psa, ki ne laja; on rad popada. ***

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Celja 6. sept. Po večnedvni hudi vročini je naposled pohleven dežek zevajočo zemljo namočil in ohladil. Okrepčal je posebno cvetečo hajdino in zoreče grojzde, ter že nekoliko pobito nado kmetovavcev in vinoradnikov vnovič povzdignil.

Kakor se kaže, bi utegnila tista grana železnice, ki bo štajarsko deželo s koroško vezala, iz Celja na Gorotansko peljana biti. Ker je namreč že več kraju preiskanih bilo, skozi ktere bi se tje dala železna pot napraviti, so poslednje dni tudi okoli Celja merili, ter mnoge hribe in medgorja ogledovali in preiskali. Ob tej priliki se je pokazalo, da bi nar bolj primerna pot za to železnico bila tista, ki bi od zapadne strani Celja proti Sálogu, Velenju, skozi Hudo luknjo do Slovenograda, poleg Mislín do Drave, in odtod naprej na Koroško šla. Kakor se čuje, je nek to načrtje tudi na Dunaji pri dotičnih uradih narveči dopa-denje zadobilo. J. Š.

Iz Maribora nam piše slavní naš gosp. prof. Terstenjak, da se je 6. t. m. domú povernul iz potovanja, ktero smo v „Novicah“ naznanili, in da je jako zadovolin z blagom, ktero je nabral. Radostno naznanimo to veselo novico, ki nam je gotova priča za nove in važne pridobitke v povestnici domači. Ker ima gosp. profesor še nekoliko prostih dní, bo še nekoliko po slovenskem Štajaru se ogledal. Tako bo iskreni domoljub vés čas šolskega oddahnila veledušno žertoval velikemu delu, nabirati gradiva za dogodivščino domačo. Slava!

Iz Tersta 5. septembra. Poslednji čas se ni pri nas o nobeni drugi reči toliko govorilo, kakor od tistih šesterih morskíh somov, ki so pri Cittí nuovi, poleg Pirane v plitvo morje zašli, da velikáni niso mogli ne naprej, ne nazaj, in da so se tako sami vjeli. Ko se je iz začetka od njih velikosti govorilo, in so eni terdili, da so somi, drugi da so ostrozobni haji ali morskí psi, se je tukaj sploh mislilo, da je ta govorica bosa. Al ko so spodnjo čelust enega tih velikašev v Terst pripeljali, ki je sedem čevljev visoka, se nad resnico ni več dvomilo. Gosp. deželni poglavar je gosp. Freierja, varha tukajšnjega muzeuma, po pismu povabil v Cíto nuovo in mu dovolil zmed njih po volji enega za Teržaški muzeum zbrati, drug se je za Dunajski muzeum odločil. Gospod Freier se zdaj z velikim veseljem v Lloydovem arsenalu krog velikana suče in ga za muzeum pripravlja. Velik hram bo moral biti, v katerem bo tak zmaj razpostavljen, ki meri po dolgosti čez 6 sežujev, po obsežku pa čez 4. — Nek Benečan, dobrega stanú in znan zavolj svoje zares Štempiharske moči, ki je od Benetk v Mestre z razpoto dežnico v roki plaval, je prišel pretekli teden z nalašč napravljeno, le 4 čevlje dolgo in čevelj široko plehovino iz Benetk v Terst. Tri dni in noči je bil prederznež na morji, in da ni lakote terpel, je privezal na svoj čudni čoln brešna. Celo dolgo pot je moral stati, da se je v ravnovagju obderžal. Šlo je za veliko stavo, ktero je dobil za nezaslišano prederzno delo!

Novičar iz mnogih krajev.

C. k. ministerstvo kupčijstva je za vožnjo ljudi in blaga po železnici določilo nove postave, ktere o vsih svetih moč zadobé; eno naj važniših določil je, da si po kakošni okoljšini zaderžani popotnik smé vožno karto zamenjati za novo, s ktero se z drugim poznejem vozom peljati zamore. — Po naukazu c. k. ministerstva nauka bojo računske bukve za ljudske (normalne) šole vse drugače od dozdanjih; bukve za učence bojo obsegle le računske naloge (Aufgaben) s kratkim navodom vodil (regele), učitelji pa bojo imeli svoje bukve, v kterih bo učilo razloženo. — Po izvedi c. k. ministerstva se v našem cesarstvu, razun Laškega, letošnja letina ne more sploh slaba imenovati; krompir letos manj gnjuje; na Laškem bo rajša dosti. — Od 1. maja do zadnjega julia je v celem cesarstvu letos na 925 krajih gorelo. — Dunajska vojaška sodnija je zavolj vdeležstva državne prekucije na Ogerskem obsodila unidan frančiškanarja Gaspariča k smerti, Andreja Rotha, mestnjana iz Pešta, k delanju okopov na 15 let, Mihela Ajerja, kondukterja, na 12 let, Alojza žl. Pankerja, korporala, na 8 let, njegovo sestro Rozalio Magocsyovo pa na 5 let. — Na Francoskem ima vlada sedaj veliko z dragino žita opraviti; ljudstvo po več krajih s silo terja nižji ceno kruha; vlada je zavoljo tega kupila veliko žita v družih deželah, in je pekomo veléla, da naj péko kruh na prodaj po starem, zgubo jim bo ona doplačala. — Zdej se je še le za gotovo zvedilo, v čem obstoje tiste prenaredbe, ktere je turška vlada napravila v pomirivno pismo, ktero je bilo od zastopnikov avstrijske, angleške, francoske in pruske vlade na Dunaji